

XVIII међународни научни скуп Правнички дани –
„Проф. др Славко Царић“

ПРАВО И ДРУШТВО
У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ

XVIII international scientific meeting Legal days –
„Prof. Slavko Carić, PhD“

LAW AND SOCIETY
IN TIMES OF PANDEMIC

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 24. септембар 2021.

Зборник радова са XVIII међународног научног скупа
Правнички дани – „Проф. др Славко Царић“
„ПРАВО И ДРУШТВО У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ“
24. септембар 2021. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић, редовни професор
Др Милан Почуча, редовни професор
Др Владимир Козар, редовни професор
Др Милош Марковић, редовни професор
Др Јелена Матијашевић, редовни професор
Др Предраг Мирковић, ванредни професор
Др Дарко Голић, ванредни професор
Др Гордана Бејатовић, ванредни професор
Др Ненад Бингулац, ванредни професор
Др Сања Шкорић, ванредни професор
Др Јоко Драгојловић, доцент
Др Маријана Младенов, доцент
Др Марко Станковић, доцент

За издавача:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Уредник:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Штампа:

НС Мала Књига+, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-45-5

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ – председник Научног одбора
Декан Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ
Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република
Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ
Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду и ванредни професор Факултета тахничких
наука, Универзитета у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА
Продекан за науку и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету
за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду
| Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ
Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ
Продекан за међународну сарадњу и доцент на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ
Шеф катедре кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат |
Руска Федерација

ПРОФ. ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ
Ректор Европског универзитета Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ
Председник Основног суда у Котору | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ
Судија Врховног суда Црне Горе | Република Црна Гора

АКАДЕМИК DR WOLFGANG ROHRBACH
St. Elizabeth University of Health and Social Sciences | Austrija

PROF. DR VANO TSERTSVADZE
Georgian Institute of Public Affairs | Gruzija

ПРОФ. ДР МАРТА ГЕРЕГ
Декан Правног факултета у Сегедину | Мађарска

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије
медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ПРОФ. ДР НЕЂО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник
међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република
Србије

ДОЦ. ДР АЛБИНА АБИДОВИЋ

Доцент на Европском универзитету Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision”
Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University neapolis paphos Cyprus master studys in public law and
administration | Kiparska Republika

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР МЕДОВИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ДОЦ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - председник Организационог одбора

ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ

ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ДОЦ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ДОЦ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ДОЦ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА СУБОТИН

ДОЦ. ДР ВЛАДИМИР ШЕБЕК

МСР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСР АЊА КОПРИВИЦА

МСР СТЕФАН ДИТРИХ

МСР МАРА ДЕСПОТОВ

МСР ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСР АЊА КОПРИВИЦА, асистент

Dr Predrag Mirković, vanredni profesor

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

e-mail: mirkovic@pravni-fakultet.info

Msr Igor Prokopović, doktorand

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

UTICAJ COVID-19 NA PRIVREDU I EFEKTI EKONOMSKIH MERA VLADE REPUBLIKE SRBIJE

Apstrakt:

Širenje virusa, bez sumnje, izuzetno je invazivno uticalo na sve aspekte života i rada ljudi širom planete. Uticaj Covid-19 odrazio se na vitalne segmente funkcionisanja, koji su tokom trajanja pandemije, beležili svakodnevne nemerljive gubitke. U radu su analizirani uticaji Covid-19 na privredu i poslovanje u Srbiji, potom načini obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja, kao i najveće prepreke u obavljanju poslovnih aktivnosti od početka pandemije. Predmet primarne analize u radu jesu ekonomske mere uvedene u Srbiji u cilju smanjenja negativnih efekata pandemije. Naime, Vlada Republike Srbije je uvela tri paketa pomoći kako bi umanjila negativne efekte koje je pandemija ostavila na poslovanje privrede. Uvedeni paketi mera su slični onima koje su evropske zemlje koristile za pomoć svojim privredama. Međutim, epidemija nije jednako uticala na sve, i preduzeća se, shodno ovome, oporavljaju različitom dinamikom. Takođe, ostaje da se kroz dalje poslovanje preduzeća napravi procena efikasnosti ekonomskim mera, i da se eventualno dosadašnji sveobuhvatni paketi upotpune sa selektivnim paketima pomoći, koja će biti opredeljena konkretnim potrebama u privrednom poslovanju.

Ključne reči: *privredno poslovanje, ekonomske mere, Covid-19, Vlada Republike Srbije*

Uvod

Od pojave korona virusa (SARS-CoV-2) koji izaziva bolest Covid-19, došlo je do otežanog funkcionisanja prvo kineske ekonomije, a potom, kako je širenje virusa napredovalo, taj negativni uticaj nastavio je da se globalno širi. Ovo upućuje na činjenicu da ekspanzija Covid-19 nije implicirala isključivo zdravstvene posledice, već su se reperkusije pandemije odrazile i na brojne druge segmente – prvenstveno ekonomske i socijalne, ako se posmatra jedan širi društveni kontekst, a potom i na individualne probleme ljudi, koji su, što emocionalno i psihološki, što organizaciono, nastojali da se što bolje prilagode novonastaloj situaciji kako u Srbiji, tako i u svetu.

Širenje virusa, bez sumnje, izuzetno je invazivno uticalo na sve aspekte života i rada ljudi širom planete. Ono što je u samom početku pandemije, pa i kasnije, postalo jasno, jeste da se uticaj Covid-19 odrazio, pa i danas se odražava na vitalne segmente funkcionisanja, koji su ipak najviše izloženi uticaju Covid-19, i samim tim, tokom

trajanja pandemije, beležili i danas beleže svakodnevne nemerljive gubitke. Dakle, jednom rečju, pandemija izazvana korona virusom i sve mere koje se primenjuju u odgovoru na nju kako u svetu, tako i u Srbiji, imaju izuzetno snažan efekat na mnoge aspekte svakodnevnog života stanovništva.

Prema istraživanjima rađenim prošle godine, procenjeno je da je "broj radnih sati na globalnom nivou opao za 4,5% u prvom kvartalu 2020. godine, što je ekvivalent 130 miliona radnih mesta sa punim radnim vremenom. U drugom kvartalu, broj radnih sati bio je prema procenama 10,5% manji nego u kvartalu pre krize, što je ekvivalentno 305 miliona radnih mesta sa punim radnim vremenom. Najveći gubitak u ovom smislu se procenjen je za Severnu, Centralnu i Južnu Ameriku (12,4%), kao i za Evropu i Centralnu Aziju (11,8%). Posebno su ugrožene ranjive kategorije na tržištu rada. Tu pre svih spadaju neformalno zaposleni, kojih u svetu prema proceni ima 1,6 milijardi. Procenjeno je takođe, da je stopa relativnog siromaštva u ovoj kategoriji porasla za 34%".¹⁾ Inače, prema podacima Svetske zdravstvene organizacije, prvi registrovani slučaj u svetu zabeležen je u Kini, 07.01.2020. godine²⁾, prvi registrovani slučaj u Evropi zabeležen je u Francuskoj, 24.01.2020. godine³⁾, a Svetska zdravstvena organizacija proglašava pandemiju 11.03.2020. godine⁴⁾.

Imajući u vidu dinamiku privrednog razvoja i tokove poslovanja u Srbiji, nužno je reći da su petogodišnji pozitivni ekonomski trendovi naglo prekinuti u prvom kvartalu prošle godine, naročito od trenutka uvođenja vanrednog stanja - 15. marta 2020. Načelno, sa pojavom i ekspanzivnim širenjem Covid-19, naglo se usporava trgovina i ekonomska aktivnost na globalnom nivou a troškovi zdravstva i drugi rashodi vezani za pandemiju naglo su porasli, što je dodatno opteretilo privredu većine država.

Ono što je u ovom delu veoma značajno jeste činjenica da je, u cilju ublažavanja negativnih posledica Covid-19 po privredu i privredne tokove naše države, država donela tri paketa podrške privredi, odnosno opredelila se za tri seta ekonomskih mera, u cilju smanjenja negativnih efekata pandemije na nivo koji neće ugroziti privredno-egzistencijalni status pojedinaca i društva u celini.

Shodno rečenom, u nastavku rada biće analizirani uticaji Covid-19 na privredu i poslovanje u Srbiji, potom načini obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja, kao i najveće prepreke, odnosno izazovi u obavljanju poslovnih aktivnosti od početka pandemije, iz ugla privrede. Sledstveno, predmet primarne analize u radu biće ekonomske mere uvedene u Srbiji u cilju smanjenja negativnih efekata pandemije, nakon čega će biti izvedeni zaključci.

- 1) International Labour Organization. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work, Third edition - Updated estimates and analysis. (2021, May 25). Preuzeto sa: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf
- 2) World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-19) outbreak. (2021, May 25). Preuzeto sa: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019ncov>
- 3) World Health Organization. 2019-nCoV outbreak: first cases confirmed in Europe. (2021, May 28). Preuzeto sa: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid19/news/news/2020/01/2019-ncovoutbreak-first-cases-confirmed-in-europe>
- 4) World Health Organization. Health emergencies. (2021, May 28). Preuzeto sa: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/healthemergencies>

Uticaji Covid-19 na privredu i poslovanje u Srbiji i načini obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja

Da bi se uopšte mogle razumeti posledice uticaja Covid-19 u sferi privrede i poslovanja, treba imati u vidu tzv. “kanale prenosa” negativnih implikacija, preko kojih je i došlo do destabilizacije nacionalnih ekonomija.

U tom smislu, u teoriji se izdvajaju tri glavna kanala prenosa: “1.) direktan uticaj koji je povezan sa smanjenjem potrošnje dobara i usluga; 2.) indirektni uticaj koji deluje kroz šokove na finansijskim tržištima i njihovi efekti na realnu ekonomiju; 3.) poremećaji na strani snabdevanja”.⁵⁾ U ovom delu, autori navode da je ionako tešku situaciju dodatno otežao osećan nesigurnosti i potrebe stanovništva da racionalištu svoje potrebe, do mere da je to zaista imalo značajan uticaj na potrošačke aktivnosti, a neke od implikacija su svakako odlaganje već pripremljenih projekata,⁶⁾ zadržavanje investicija, što je opet nesporno vodilo kao usporavanju oporavka kako nacionalnih privreda, tako i oporavka privrede na svetskom nivou.⁷⁾

Kako Praščević ističe, “šok koji je pandemija Covid-19 izazvala u ekonomiji svakako je pokazao da neekonomski i nefinansijski faktori mogu imati itekako značajne ekonomske i finansijske efekte i to na globalnom nivou, te da se mogu pojaviti kao okidači za otpočinjanje ekonomske recesije”.⁸⁾

Jedno od pitanja koje se u teoriji nametnulo, jeste i to “da li će Covid-19 dovesti do dugoročne promene u ponašanju potrošača širom sveta, naročito imajući u vidu da će svetski pad potrošnje i domaći zahtevi predstavljati ogroman izazov za globalnu ekonomiju”.⁹⁾

Prema istraživanju Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj, “od 154 anketiranih predstavnika privatnog, javnog i civilnog sektora, čak 95% navelo je da je vanredno stanje uticalo umereno negativno (47%) ili vrlo negativno (48%) na njihovo poslovanje. Čak 97% predstavnika privatnog sektora navelo je da je uticaj pandemije Covid-19 ili umeren ili veoma negativan”.¹⁰⁾ Takođe, “za razliku od javnog sektora kod kog je u najvećem procentu (76%) uticaj Covid-19 ocenjen kao umereno negativan, kod privatnog sektora je u većem procentu (58%) ovaj uticaj ocenjen kao vrlo negativan”.¹¹⁾

U sledećoj tabeli su predstavljeni najveći izazovi sa kojima se suočio privatni sektor od početka pandemije.

- 5) Carlsson-Szlezak, P., Reeves, M. i Swartz, P. (2020). Understanding the Economic Shock of Coronavirus. Harvard Business Review. (2021, June 02). Preuzeto sa: <https://hbr.org/2020/03/what-coronavirus-could-mean-for-the-globaleconomy>
- 6) Buklemishev, O. (2020). Coronavirus crisis and its effects on the economy. *Population and Economics*, 4(2), 13–17, str. 15
- 7) Marjanović, D. (2018). Competitiveness of the Serbian Economy Through the Prism of Tax Incentives for Foreign Investors. *Economic Analysis*, 51 (3/4), 95–104.
- 8) Praščević, A. (2020). Ekonomski šok pandemije Covid 19 – prekretnica u globalnim ekonomskim kretanjima. *Ekonomске ideje*, 37, 7–22, str. 20.
- 9) Goodell, J.W. (2020). COVID-19 and finance: Agendas for future research. *Finance Research Letters*, (2021, June 03). Preuzeto sa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7152896/>
- 10) NALED (2020a). COVID-19 uticaj na privredu i lokalne zajednice: Percepcija predstavnika privatnog, javnog i civilnog sektora. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj, str. 4.
- 11) Ibid.

Tabela 1. Najveći izazovi sa kojima se suočio privatni sektor od početka pandemije

	Problem	% organizacija u Srbiji koji se opredelio za konkretan problem
1	Problemi sa naplatom i likvidnošću	63%
2	Pad tražnje	45%
3	Problemi sa isplatom zarada	32%
4	Organizacija rada	29%
5	Nemogućnost izmirivanja obaveza prema državi	24%

Izvor: NALED (2020a). COVID-19 uticaj na privredu i lokalne zajednice: Percepcija predstavnika privatnog, javnog i civilnog sektora. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj, str. 4.

Prema istraživanju koje se bavilo mikro aspektima pandemije Covid-19, "epidemija je negativno uticala na nivo prihoda većine privrednih subjekata, a sektor turizma i ugostiteljstva je pretrpeo drastično smanjenje prihoda".¹²⁾ Prema podacima Svetske turističke organizacije "u prvih osam meseci 2020. godine zabeležen je pad međunarodnog turističkog prometa za oko 65%, a domaćeg turističkog prometa za oko 33%".¹³⁾

Pri tome, "udeo privrednih subjekata koji ostvaruju prihode iznad 850.000 evra se nije značajnije promenio između posmatranih godina – što može ukazivati da je kriza više pogodila preduzetnike, mikro, mala i srednja preduzeća u odnosu na velika".¹⁴⁾

Međutim, "preko 55% preduzeća iz turizma i ugostiteljstva u 2020. godini izjavilo je da ostvaruje prihode manje od 80.000 evra, dok je prethodnih godina ove prihode imala trećina preduzeća, što pokazuje uticaj pandemije na ovaj sektor. U ostalim delatnostima nije bilo sličnih drastičnih međugodišnjih izmena prihod".

Navedena istraživanja ukazuju i na to da se "visina rashoda od početka pandemije uglavnom nije menjala, iako je tokom jednog dela godine poslovanje skoro bilo zaustavljeno za veliki deo preduzeća".¹⁵⁾

U uslovima poslovanja pod uticajem virusa Covid-19, svakako veoma značajno pitanje jeste mogućnosti i načini obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja.

U tom smislu, "glavni problemi organizacija pre svega su sadržani u padu tražnje i nemogućnosti održavanja likvidnosti preduzeća, te se kao glavne posledice javljaju poteškoće u organizaciji rada i isplati zarada svojih zaposlenih".¹⁶⁾ Posledica koja se po automatizmu u ovakvim situacijama javlja, jeste smanjenje troškova kroz smanjenje broja radnika i obima proizvodnje.

12) Institut za razvoj i inovacije (2020). Efekti ekonomskih mera za ublažavanje negativnih posledica Covid-19 na privredu. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj, str. 2.

13) Vučković, J. i Tsitsivas, V. (2021). Moguće posledice pandemije virusa Covid-19 na duševno zdravlje zaposlenih u turističkim agencijama u Srbiji. *Turističko poslovanje*, 25-26, 63-74, str. 64.

14) Institut za razvoj i inovacije (2020), op. cit., str. 2.

15) Ibid.

16) NALED (2020a), op. cit., str. 6.

Takođe, istraživanje je pokazalo da je “čak 34% organizacija rešenje potražilo u zaduživanju kod banaka, a ne mali broj preduzeća (oko 30%) je odložio plaćanje obaveza prema državi”.¹⁷⁾ Istraživanje Instituta za razvoj i inovacije ukazuje da su se kod poslovnih banaka najviše “zaduživala preduzeća iz sektora saobraćaja (30%), kao i trgovine na veliko i malo (18%)”.¹⁸⁾

U sledećoj tabeli predstavljeni su praktikovani načini obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja, u Srbiji, od strane sva tri sektora.

Tabela 2. Načini obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja, u Srbiji, od strane sva tri sektora

	Načini obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja	Ukupno	Privatni sektor	Civilni sektor	Javni sektor
1	Smanjenje troškova - smanjeni broj radnika i smanjeni obim proizvodnje	50%	54%	58%	30%
2	Korišćenje viškova prihoda iz prethodnih perioda	47%	51%	67%	24%
3	Zaduživanje kod banaka	34%	37%	33%	21%
4	Odlaganje plaćanja obaveza ka državi	29%	30%	8%	27%
5	Odlaganje isplate dobavljača	27%	29%	8%	27%

Izvor: NALED (2020a). COVID-19 uticaj na privredu i lokalne zajednice: Percepcija predstavnika privatnog, javnog i civilnog sektora. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj, str. 7.

Ukupno posmatrano, “u svim anketiranim organizacijama došlo je do otpuštenja oko 1.100 radnika što čini oko 18% njihove ukupne radne snage”.¹⁹⁾

Najveće prepreke, odnosno izazovi u obavljanju poslovnih aktivnosti od početka pandemije u Srbiji, iz ugla privrede

Od početka pandemije uslovi poslovanja su se menjali na gotovo dnevnom nivou, što je bio veliki izazov za celokupnu privredu ne samo u našoj državi, već i na globalnom nivou.

Prema Vukoviću, “pripremljenost organizacije za krizne situacije u najvećoj meri zavisi od sledećeg: postojanja svesti o riziku; postojanja stalnih aktivnosti usmerenih na procenu poslovnih rizika; uspostavljene funkcije menadžmenta za upravljanje krizama; uspostavljenih sistemskih mera kontrole i opredeljenih (finansijskih) resursa za reagovanje u slučaju krize”.²⁰⁾ Zbog toga Stamenković naglašava da se u savremenim uslovima poslovanja razvija koncept *Business Continuity Management*, koji “predstavlja holistički poslovni proces, koji u okviru organizacije identifikuje potencijalne rizike po poslovanje, kao i moguće pretnje koje mogu implicirati negativan uticaj na poslovanje i za posledicu imati pravno-formalni, finansijski ili reputacioni uticaj”.²¹⁾

17) Ibid., str. 7.

18) Institut za razvoj i inovacije (2020), op. cit., str. 2.

19) NALED (2020a), op. cit., str. 7.

20) Vuković, S. (2021). Plan kontinuiteta poslovanja za mala i srednja trgovinska preduzeća. U: Zoran Keković (urednik). *Kriza Covid-19: od menadžerske teorije do prakse*, Beograd: Institut za standardizaciju Srbije, Centar za analizu rizika i upravljanje krizama, 124-135, str. 124.

21) Stamenković, D. (2021). Proces upravljanja kontinuitetom poslovanja. U: Zoran Keković (urednik). *Kriza Covid-19: od menadžerske teorije do prakse*, Beograd: Institut za standardizaciju Srbije, Centar za analizu rizika i upravljanje krizama, 113-122, str. 113.

Prema istraživanju Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj, “najveći izazov za obavljanje poslovne aktivnosti predstavljale su zabrana kretanja i ograničenja poput rada od kuće i korišćenja godišnjih odmora. Načelno, stav privrednih subjekata je da su mere zaštite od širenja virusa koje se odnose na administrativne procedure i ograničenje kretanja mogle biti drugačije, kao i da je trebalo uvesti mere koje bi olakšale poslovanje u izmenjenim uslovima. Mere poput rokova u sudskim i upravnim postupcima i ograničavanje visine cena i marži osnovnih životnih namirnica, ograničenje okupljanja i kretanja i organizacije rada su mogle biti drugačije definisane”.²²⁾

Međutim, kako se u izveštaju Naled-a navodi, “78% ispitanika nije znalo na koji način bi drugačije bilo moguće definisati navedene mere”.²³⁾

Dalje, “od organizacionih promena koje su korišćene, za preduzeća su se kao najkorisnije pokazale promena organizacije dolazaka klijenata (za 34,5% ispitanih preduzeća) i otvaranje novih kanala prodaje – poput uvođenja elektronske trgovine (za 20,9% ispitanih preduzeća)”.²⁴⁾

Ono što se iz pomenutog izveštaja, a povodom pitanja prepreka u obavljanju poslovnih aktivnosti od početka pandemije u Srbiji, nameće kao zaključak jeste da “bez obzira što je Covid-19 izmenio poslovno okruženje, pre svega kroz značajan rast neizvesnosti u pogledu budućnosti, kako kratkoročno tako i u srednjem i dugom roku, potom kroz državno uvođenje mera u vidu proglašenja vanrednog stanja, zabrane okupljanja, ograničavanja radnog vremena, zabrane rada vikendom, većina preduzeća niti je preduzela niti planira da preduzme bilo kakve organizacione promene kao odgovor na krizu”.²⁵⁾

Konačno, “preduzeća koja su se opredelila za organizacione izmene, pribegla su promenama organizacije dolazaka klijenata ili su otvorili nove kanale prodaje i oglašavanja. Ove izmene su obezbedile očuvanje zdravlja zaposlenih i klijenata, a online prodaja se pokazala kao jedini način pružanja određenih usluga. Osnajivanje postojećih kanala prodaje je bilo najznačajnije za delatnosti građevinarstva i saobraćaja, dok je uvođenje novih kanala prodaje bilo najznačajnije za trgovinu (na veliko i malo) i ugostitelje”.²⁶⁾

Ekonomске mere uvedene u Srbiji u cilju smanjenja negativnih efekata Covid-19

Smanjenje potražnje za robom i uslugama kao i smanjenje investicija su prve implikacije uticaja Covid-19, i to u trenutcima kada je na svetskom nivou postalo jasno da se suočavamo sa problemom čiju dimenziju i trajanje ni u naznakama nismo mogli spoznati. Države su tada, u vrlo kratkom roku, pribegle usvajanju “odgovarajućih mere kako bi se sačuvalo zdravlje građana, očuvala radna mesta, ali i kako bi se dala adekvatna pomoć i podrška privrednim subjektima. Generalno posmatrano, zemlje su se uglavnom orijentisale na nekoliko vidova podrške privrednicima, a to su: odlaganje rokova za plaćanje poreza i doprinosa, olakšan pristup kreditima, direktna pomoć malim i srednjim preduzećima”.²⁷⁾

22) Institut za razvoj i inovacije (2020), op. cit., str. 12-13.

23) Ibid.

24) Ibid., str. 13.

25) Ibid.

26) Ibid.

27) Marjanović, D. i Đukić, M. (2020). Ekonomске mere za ublažavanje posledica Covid-19, (2021, Jun 06). Preuzeto sa: <http://ebooks.iien.bg.ac.rs/1490/1/5.%20marjanovic%2C%20djukic.pdf>

Uvođenje ekonomskih mera na prostoru Evropske unije bilo je praćeno podrškom Evropske komisije, koje je “pozdravila mere i napore zemalja članica u borbi sa Covid-19 i u skladu sa odredbama Pakta za stabilnost i rast omogućila veću fiskalnu fleksibilnost”.²⁸⁾ U ovom kontekstu Šimović ističe da je osnovni cilj Pakta za stabilnost i rast “sprečavanje pojave prekomernih deficita, sve u svrhu osiguranja fiskalne discipline, razboritog upravljanja javnim finansijama i očuvanja ekonomske stabilnosti unutar Evropske unije”.²⁹⁾ Imajući u vidu uticaj koji je Covid-19 izazvao ne samo na zdravstvenom, već i na ekonomskom planu, države članice su, u okviru uvedenih ekonomskih mera, “zadržale potpuni fiskalni suverenitet u pogledu donošenja mera čiji je fiskalni uticaj značajan i koje su dovele do rasta fiskalnog deficita i duga, ali sa druge strane obezbedile su neophodnu podršku za jačanje kapaciteta zdravstvenih sistema i u velikoj meri relaksirale poslovanje onim sektorima privrede koji su najviše pogođeni krizom”.³⁰⁾

Vlada Srbije se opredelila za uvođenje tri paketa mera podrške privredi u borbi protiv krize izazvane Covid-19 virusom ukupne vrednosti 675,9 milijardi dinara. Prema Izveštaju Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj “prvi paket mera je, kao i u većini evropskih zemalja, predstavljao kombinaciju sve tri grupe mera: mera poreske politike, direktnih davanja i mera za održanje likvidnosti privrednih subjekata. Ovaj paket mera je bio najveće vrednosti (608,3 milijarde dinara). Drugi paket mera je, ponovo, bio kombinacija mera, ali ovoga puta dve. Obuhvatio je mere poreske politike i direktna davanja. Ovaj paket mera je bio značajno manjeg obima od prvog (66 milijardi dinara). Treći paket mera je sektorski paket, preciznije, bio je usmeren samo na preduzeća koja posluju u delatnosti turizma, odnosno hotele i turističke agencije. Ovaj paket mera je po svojoj veličini najmanji (1,6 milijardi dinara)”.³¹⁾

U kontekstu uvođenja prvog paketa mera, Malović navodi da je početni paket mera (jače ekspanzivna fiskalna i blago ekspanzivna monetarna) načelno korektan “s obzirom na to da je donet u žaru borbe s epidemijom, kada je važnija brzina i zauzdavanje - neizvesnošću i privrednom paralizom - napetih tržišnih očekivanja”.³²⁾

U sledećoj tabeli prikazana su sva tri paketa mera podrške privredi u borbi protiv krize izazvane Covid-19 virusom, sa kratkim opisom mera, obuhvatom i trajanjem.

28) NALED (2020b). COVID-19 – odgovor Evrope: Upporedna analiza mera za podršku privredi i očuvanje radnih mesta. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj, str. 2.

29) Implementacija Pakta za stabilnost i rast počiva na „dva osnovna stuba (tzv. twin-track strategija): 1) na načelu multilateralnog nadzora proračunskih pozicija i 2) na procedurama u slučaju prekomernih deficita. U slučaju prekomernih deficita nastupaju razne mere koje donosi Veće EU na predlog Komisije EU“. Izvor: Šimović, H. (2005). Fiskalna politika u Evropskoj uniji i Pakt o stabilnosti i rastu. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 3, 75-88, str. 79.

30) NALED (2020b), op. cit., str. 2.

31) Institut za razvoj i inovacije (2020), op. cit., str. 16.

32) Malović, Z. (2020). Makroekonomske implikacije javnih politika u pandemijom izazvanoj krizi – Monitoring izveštaj Nacionalnog Konventa o Evropskoj uniji - ekonomske mere vlade tokom vanrednog stanja, (2021, Jun 06). Preuzeto sa: https://uploadsssl.webflow.com/5e9038a5fc30d378d256622b/5f8daaf1ced9eb16729bdc5f_Monitoring-izvestaj-ekonomske-mere-vlade-tokom-vanrednog-stanja.pdf

Tabela 3. Paketa mera podrške privredi u borbi protiv krize izazvane Covid-19 virusom

Mera	Kratak opis mere	Obuhvat	Trajanje
Prvi paket			
Odlaganje plaćanja doprinosa i poreza na zarade	Odlaganje plaćanja doprinosa i poreza na tri zarade, uz kasniju obavezu otplate u ratama sa početkom od 2021. g	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava	Tri meseca (mart – maj ili april – jun)
Odlaganje plaćanja akontacija poreza na dobit	Odlaganje plaćanja akontacija poreza na dobit u drugom kvartalu 2020. godine	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava	Drugi kvartal
Oslobađanje od obaveze plaćanja PDV-a	Donacije namenjene Ministarstvu zdravlja, RFZO – u ili javnoj zdravstvenoj ustanovi oslobođene su plaćanja PDV-a	Svi donatori dobara i usluga namenjenih Ministarstvu zdravlja, RFZO – u ili zdravstvenoj ustanovi	Za vreme vanrednog stanja
Isplata minimalne neto zarade	Isplata 3 minimalne neto zarade za sve zaposlene kod preduzetnika, u malim, mikro i srednjim preduzećima	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava	Tri meseca (mart – maj ili april – jun)
Isplata 50% minimalne neto zarade	Isplata tri iznosa jednaka polovini minimalne neto zarade za sve zaposlene koji su imali prekid rada u velikim preduzećima	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava, a prema fin. izveštajima za 2018. su razvrstani u velika preduzeća	Tri meseca (mart – maj ili april – jun)
Program finansijske podrške privredi	Odobrovanje i isplata kredita za očuvanje likvidnosti i obrtna sredstva pod povoljnijim uslovima kod Fonda za razvoj	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava	Do 36 meseci
Garantna šema za podršku privredi	Država obezbeđuje garancije poslovnim bankama za kredite koje odobravaju privredi za očuvanje likvidnosti i obrtna sredstva	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava	Do 36 meseci
Ograničenje cena i marži i zabrana izvoza osnovnih proizvoda	Ograničenje cena i marži osnovnih životnih namirnica, zaštitne opreme i sredstava, zabrana izvoza semena, ulja, kvasca, sapuna, deterdženata, asepsola, alkohola,...	Trgovina na veliko i malo, svi učesnici u lancu snabdevanja osnovnim životnim namirnicama i zaštitne opreme	30 dana
Pomeranje rokova za predaju izveštaja	Pomeranje rokova za održavanje redovne sednice skupštine privrednog društva, dostavljanje finansijskih izveštaja, podnošenje prijava za porez na dobit i porez na prihod, važenja licenci	Sva pravna lica	Do 120 dana nakon prestanka vanrednog stanja

Moratorijum na otplatu kredita i finansijskog lizinga	Moratorijum na otplatu kredita i finansijskog lizinga bez obračunavanja zatezne kamate na dospelu, a neizmirena potraživanja	Sva pravna i fizička lica	Za vreme vanrednog stanja
Izdavanje HOV	Pojednostavljeno izdavanje dužničkih HOV na teritoriji RS	Sva privredna društva koja donesu odluku o izdavanju dužničkih HOV	Za vreme trajanja Vanrednog stanja i 180 dana nakon prestanka
Drugi paket			
Isplata 60% minimalne neto zarade	Isplata dva iznosa u visini 60% minimalne neto zarade za zaposlene kod preduzetnika, u mikro, malim i srednjim preduzećima	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava	Avgust i septembar
Isplata 50% minimalne neto zarade	Isplata dva iznosa jednaka polovini minimalne neto zarade za zaposlene koji su imali prekid rada od 15 dana u dva meseca	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava, a prema fin. izveštajima za 2018. su razvrstani u velika preduzeća	
Odlaganje plaćanja doprinosa i poreza na zarade	Odlaganje plaćanja doprinosa i poreza na jednu zaradu	Svi privredni subjekti koji se ne nalaze na spisku korisnika javnih sredstava	Avgust 2020. godine
Treći paket			
Subvencije za turističke agencije	Subvencije za licencirane turističke agencije kao podrška u radu	Sve turističke agencije koje imaju licencu i nisu u stečajnom postupku	Bespovratna sredstva
Subvencije za hotele	Subvencije kao podrška u radu hotelske industrije	Hotel koji ima rešenje o kategorizaciji i nalazi se na teritoriji jedne od 68 JLS	Bespovratna sredstva

Izvor: Institut za razvoj i inovacije (2020). Efekti ekonomskih mera za ublažavanje negativnih posledica Covid-19 na privredu. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj, str. 16-18.

Kao što se iz tabele može videti, prvi paket pomoći privredi obuhvatio je nekoliko setova mera koji se mogu grupisati u mere poreske politike, mere direktne pomoći privatnom sektoru, mere za očuvanje likvidnosti i ostale mere poput uvođenja moratorijuma na kredite i finansijski lizing i olakšanog izdavanja dužničkih hartija od vrednosti.

Mere poreske politike i direktnih davanja iz budžeta su „najpopularnije mere i one su se odnosile na sve privredne subjekte koji se ne nalaze na Spisku korisnika javnih sredstava koji objavljuje Uprava za trezor Ministarstva finansija. Dakle, obuhvaćena su društva sa ograničenom odgovornošću, preduzetnici (uključujući paušalce i poljoprivrednike), udruženja građana i ogranci i predsedništva stranih pravnih lica“³³⁾

33) Institut za razvoj i inovacije (2020), op. cit., str. 18.

Ukupna vrednost prvog paketa mera je procenjena na 608,3 milijardi dinara, odnosno 11% BDP-a, a do kraja oktobra je iskorišćeno oko 506,3 milijardi dinara (oko 9% BDP-a).³⁴⁾

Drugi paket mera obuhvatio je mere direktnih davanja iz budžeta i mere poreske politike.

Ukupna vrednost ovog paketa mera iznosila je 66 milijardi dinara, odnosno oko 1,2% BDP – a. Zajedno sa prvim paketom „mera predstavlja pomoć države privredi u vrednosti od 674,3 milijarde dinara, odnosno od 12,5% BDP-a. Procena Ministarstva finansija je da je oko 235 hiljada privrednih subjekata koristilo ovu meru, a koji zapošljavaju oko milion i 50 hiljada radnika“.³⁵⁾

Treći paket mera formulisan u vidu subvencija je bio namenjen preduzećima koja posluju u delatnosti turizma.

Treći paket pomoći je iskoristilo 312 hotela i 90 turističkih agencija. Prema podacima dobijenim od Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija, „za subvencija namenjena kategorizovanim hotelima prvobitno je odobrena za 314, međutim dva hotela su odustala od korišćenja pomoći. Što se tiče subvencija namenjenih turističkim organizacijama, odnosno organizatorima putovanja, 90 turističkih agencija je dobilo državnu pomoć“.³⁶⁾

Zaključak

Od početka pandemije izazvane korona virusom, veliki broj država uveo je različite mera sa ciljem zaštite zdravlja građana, ali i očuvanja radnih mesta i podrške privredi. Imajući u vidu da realni faktori koji dovode do cikličnih privrednih fluktuacija mogu biti endogeni i egzogeni, pandemija izazvana korona virusom svakako može da se klasifikuje kao negativni egzogeni faktor, čiji se uticaj na ekonomske sisteme širom sveta nikako ne sme potceniti, jer je od samog početka pandemije postalo jasno da vrlo lako može doći do ekonomskog pada i recesije na globalnom nivou.

Problem koji se nikako ne sme zanemariti jeste taj što pandemija izazvana korona virusom još traje, a njen intenzitet i dužina trajanja se ne mogu sa sigurnošću proceniti. To otežava i procene budućih ekonomskih kretanja u pojedinačnim zemljama i na globalnom nivou. Ono što je sasvim sigurno jeste da ekonomske posledice do kojih je doveo virus Covid-19 nisu samo kratkoročne i lako prepoznatljive. One su i dugoročne, a ogledaju se prvenstveno u kontinuitetu pogoršanja stanja javnih finansija (javni dug i deficit državnog budžeta).

Vlada Republike Srbije je uvela tri paketa pomoći kako bi umanjila negativne efekte koje je pandemija ostavila na poslovanje privrede. Uvedeni paketi mera su slični onima koje su evropske zemlje koristile za pomoć svojim privredama. Međutim, potrebno je naglasiti da epidemija nije jednako uticala na sve, i da će se preduzeća iz različitih oblasti oporavljati različitom dinamikom. Takođe, ostaje da se kroz dalje poslovanje preduzeća napravi procena efikasnosti ekonomskim mera, i da se eventualno dosadašnji sveobuhvatni paketi upotpune sa selektivnim paketima pomoći, koja će biti opredeljena konkretnim potrebama u privrednom poslovanju.

34) Ocena antikriznog programa ekonomskih mera, Fiskalni savet, april 2020. godine. Cit. prema: Institut za razvoj i inovacije (2020), op. cit., str. 20.

35) Ibid.

36) Ibid.

Predrag Mirković, PhD, Associate Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad

Igor Prokopović, MSc, PhD student
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad

THE IMPACT OF COVID-19 ON THE ECONOMY AND THE EFFECTS OF ECONOMIC MEASURES OF THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract:

The spread of the virus, without a doubt, had an extremely invasive effect on all aspects of human life and work around the planet. The impact of Covid-19 affected vital segments of functioning, which during the pandemic recorded daily immeasurable losses. The paper analyzes the impacts of Covid-19 on the economy and business in Serbia, then the ways of ensuring business continuity, as well as the biggest obstacles in conducting business activities since the beginning of the pandemic. The subject of the primary analysis in the paper are the economic measures introduced in Serbia in order to reduce the negative effects of the pandemic. Namely, the Government of the Republic of Serbia introduced three packages of measures in order to reduce the negative effects that the pandemic had on the business of the economy. The introduced packages of measures are similar to those used by European countries to help their economies. However, the epidemic did not affect everyone equally, and companies are recovering according to different dynamics. Also, it remains to make an assessment of the efficiency of economic measures through further business operations of the company, and to eventually complete the comprehensive packages so far with selective aid packages, which will be determined by the specific needs in business operations.

Keywords: *Economy, Economic measures, Covid-19, Government of the Republic of Serbia*

LITERATURA

7. Buklemishev, O. (2020). Coronavirus crisis and its effects on the economy. *Population and Economics*, 4(2), 13–17
8. Carlsson-Szlezak, P., Reeves, M. i Swartz, P. (2020). Understanding the Economic Shock of Coronavirus. *Harvard Business Review*. (2021, June 02). Preuzeto sa: <https://hbr.org/2020/03/what-coronavirus-could-mean-for-the-globaleconomy>
9. Goodell, J.W. (2020). COVID-19 and finance: Agendas for future research. *Finance Research Letters*, (2021, June 03). Preuzeto sa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7152896/>
10. International Labour Organization. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work, Third edition - Updated estimates and analysis. (2021, May 25). Preuzeto sa: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf
11. Institut za razvoj i inovacije (2020). Efekti ekonomskih mera za ublažavanje negativnih posledica Covid-19 na privredu. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj

12. Malović, Z. (2020). Makroekonomske implikacije javnih politika u pandemijom izazvanoj krizi – Monitoring izveštaj Nacionalnog Konventa o Evropskoj uniji - ekonomske mere vlade tokom vanrednog stanja, (2021, Jun 06). Preuzeto sa: https://uploads-ssl.webflow.com/5e9038a5fc30d378d256622b/5f8daaf1ced9eb16729bdc5f_Monitoring-izvestaj-ekonomske-mere-vlade-tokom-vanrednog-stanja.pdf
13. Marjanović, D. (2018). Competitiveness of the Serbian Economy Through the Prism of Tax Incentives for Foreign Investors. *Economic Analysis*, 51 (3/4), 95-104
14. Marjanović, D. i Đukić, M. (2020). Ekonomske mere za ublažavanje posledica Covid-19, (2021, Jun 06). Preuzeto sa: <http://ebooks.ien.bg.ac.rs/1490/1/5.%20marjanovic%2C%20djukic.pdf>
15. NALED (2020a). COVID-19 uticaj na privredu i lokalne zajednice: Percepcija predstavnika privatnog, javnog i civilnog sektora. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj
16. NALED (2020b). COVID-19 – odgovor Evrope: Upporedna analiza mera za podršku privredi i očuvanje radnih mesta. Beograd: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj
17. Prašević, A. (2020). Ekonomski šok pandemije Covid 19 – prekretnica u globalnim ekonomskim kretanjima. *Ekonomske ideje*, 37, 7-22
18. Stamenković, D. (2021). Proces upravljanja kontinuitetom poslovanja. U: Zoran Keković (urednik). *Kriza Covid-19: od menadžerske teorije do prakse*, Beograd: Institut za standardizaciju Srbije, Centar za analizu rizika i upravljanje krizama, 113-122
19. Šimović, H. (2005). Fiskalna politika u Evropskoj uniji i Pakt o stabilnosti i rastu. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 3, 75-88
20. Vučković, J. i Tsitsivas, V. (2021). Moguće posledice pandemije virusa Covid-19 na duševno zdravlje zaposlenih u turističkim agencijama u Srbiji. *Turističko poslovanje*, 25-26, 63-74
21. Vuković, S. (2021). Plan kontinuiteta poslovanja za mala i srednja trgovinska preduzeća. U: Zoran Keković (urednik). *Kriza Covid-19: od menadžerske teorije do prakse*, Beograd: Institut za standardizaciju Srbije, Centar za analizu rizika i upravljanje krizama, 124-135
22. World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-19) outbreak. (2021, May 25). Preuzeto sa: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov>
23. World Health Organization. 2019-nCoV outbreak: first cases confirmed in Europe. (2021, May 28). Preuzeto sa: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/01/2019-ncovoutbreak-first-cases-confirmed-in-europe>
24. World Health Organization. Health emergencies. (2021, May 28). Preuzeto sa: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/healthemergencies>

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

616.98:578.834]:34(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани - проф. др Славко Царић (18 ; 2021 ; Нови Сад)

Право и друштво у условима пандемије : [зборник радова] = Law and society in times of pandemic : [proceedings] / XVIII међународни научни скуп "Правнички дани проф. др Славко Царић", 24. септембар 2021, Нови Сад = 18th International Scientific Meeting Legal Days - Prof. Slavko Carić PhD ; [уредник Мирко Кулић]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2021 (Нови Сад : НС Мала књига +). - 400 стр. : граф. прикази, табеле ; 24 cm

Тираж 150. - Стр. 19-22: Уводна реч / Мирко Кулић = Introductory speech / Mirko Kulić. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-86121-45-5

а) Пандемија - Правни аспект - Зборници

COBISS.SR-ID 45441801